

Homogamy and Redefining Economic Role of Women in Family: A Study in Eslamabad-e Gharb City, Iran

Vakil Ahmadi^{1*}, Siavash Gholipoor², Milad Naseri³

- 1*. Associate Professor of Sociology, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran; (Corresponding Author); v.ahmadi@razi.ac.ir
2. Associate Professor of Sociology, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran; sgholipoor@razi.ac.ir
3. Master of Sociology, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran; m.naseri523@gmail.com

Original Article

Abstract

Background and Aim: In recent decades, the enhancement of women's economic and social capital has led to their increased empowerment within Iranian society and familial life. This change in women's roles represents a significant domain of social change within the Iranian family. A woman's economic role in the family seems to correlate with the level of similarity in social and economic status with her husband, and women who hold similar positions and status to their husbands exhibit greater power and independence in decision-making. This research aimed to examine the influence of homogamy on the economic decision-making disparities among women in families in the city of Eslamabad-e Gharb, Kermanshah province, Iran.

Methods and Data: Using quantitative research approach, the study surveyed a statistical population of married women in Islamabad-Gharb city in the year 2022. A total of 377 participants were selected through a cluster sampling technique.

Findings: The average decision-making score for women in various economic domains within the family was 3.05 out of 5. Women exhibited higher decision-making scores particularly in purchasing food, children's education, clothing, and household appliances. A higher degree of homogamy was observed in educational backgrounds, as well as in the economic and social foundations of both the wife's and husband's families. Additionally, the number of family members and the birth order of both spouses were influential factors. Notably, women in homogamous marriages demonstrated a greater average in economic decision-making compared to those in non-homogamous unions.

Conclusion: Objective homogamy, defined as the similarity between husband and wife in age, education, income, employment, etc., has increased. This rise has led to shifts in key family decisions, including those related to economics, which were traditionally considered the sole domain of men.

Keywords: Economic decisions, Homogamy, Family, Women, Eslamabad-e Gharb.

Key Message: Despite persistent gender inequality in family and societal structures, and lower economic participation of women relative to men, women's influence on family economic decisions has grown due to homogamy. Consequently, homogamy may serve as a mechanism for altering traditional family structures and facilitating broader societal change.

Received: 01 September 2023

Accepted: 19 November 2023

Citation: Ahmadi, V., Gholipoor, S., & Naseri, M. (2024). Homogamy and Redefining Economic Role of Women in Family: A Study in Eslamabad-e Gharb City, Iran. *Journal of Social Continuity and Change*, 3(1), 35-54. <https://doi.org/10.22034/JSCC.2023.20568.1085>

Extended Abstract

Introduction

Women economic participation is one of the most important indicators for regeneration of national economic and social development. Their involvement in economic activities not only boosts family welfare but also contributes significantly to broader economic structures and growth. Women typically allocate their income to their families, benefiting all family members (Jalilian & Saadi, 2015). Historically, women have been excluded from economic roles for various reasons, including strong pressure from men and family households. In the recent decades, women participation has increased due to higher education level, an increase in mean age of marriage, smaller family size, reducing purchasing power, and an improved standard of living (Demir & Tabrizy, 2022). Women's economic decision-making, their activities outside the home, and their presence in education and employment have contributed to the development of industry and technology over the past decades. As social and economic fields have progressed, women have increasingly taken on family responsibilities and income-generating roles. Homogamy can significantly influence economic decisions within families but has not been extensively studied. This study examines the role of homogamy in the economic decisions of families in Eslamabad-e Gharb city.

Methods and Data

This quantitative-descriptive research was conducted on women in Eslamabad-e Gharb city. Statistical populations included all 2000 married women in Eslamabad-e Gharb city in 2022. The sample consisted of 377 women as estimated by Cochran formula. For sampling, the city was divided into several clusters, and several blocks were selected from each cluster. An alley was chosen from each block and women living in odd-numbered houses were selected. In this study, in addition to demographic data, a researcher-made questionnaire was prepared, with validity confirmed by 8 experts and reliability confirmed via Cronbach coefficient to be 0.795. Women were assured that their information would remain confidential. The questionnaire was based on a 6-point Likert scale ranging from "not at all" to "very much." In this study, Pearson correlation coefficient, regression, and Kruskal-Wallis tests were used to analyze the data.

Findings

The results showed that the age of women and men and number of children had significant relationship with women's decision-making. The number of children in the father's family and the number of children in the father's family for women had a direct relationship with women's decision-making. Among the variables, income had the strongest relationship, while the number of children in the father's family had the weakest. The results also showed that the average decision-making score for women was 3.50 out of 5.00. Decision-making power of

women was higher for purchasing food products, children's education, clothing, and furniture, and lower for purchasing cars, investments, homes, and loans. Additionally, age, activity status, employment, education, social and economic conditions of the father's family, and birth order of the wife had a close and significant relationship with family economic decisions. The average family economic decision-making power of women in situations of homogamy as well as hypergamy in favor of women—where women have a better status compared to men—was higher than in situations of women's hypogamy.

Conclusion and Discussion

The present study investigated the role of homogamy in the economic decisions of families in Eslamabad-e Gharb city. The results showed that respondents' education level, age, and income had significant effects on decision-making power. It is recommended to take these factors into account to strengthen decision-making power in married women, as they can enhance their economic decision-making skills. The study concludes that despite persistent gender inequality in some family life domain and higher unemployment rates for women in Iranian society, their role in family economic decisions and their bargaining power has grown rapidly over several past decades due to general trends towards marital homogamy. Consequently, homogamy may serve as a mechanism for altering traditional family structures and facilitating broader societal change.

Ethical Considerations

Compliance with Ethical Guidelines

All ethical considerations, including confidentiality, trustworthiness, citation accuracy, respect for contributors, adherence to ethical data collection standards, and participant privacy have been taken into account by the researchers. All study participants were assured of the confidentiality of the research findings, and their involvement was fully voluntary.

Acknowledgments

This paper is derived from the MA thesis of the third author in Sociology at Razi University, Kermanshah. The authors extend their gratitude to the thesis reviewers and the anonymous paper reviewers for their valuable feedbacks.

Funding

No financial support was received for the research.

Authors' Contributions

This paper is derived from the MA thesis of the third author in the field of Sociology. The first author conceived the idea for the paper and supervised the project. The third author was

responsible for proposal preparation, theoretical foundations, and data collection. Data analysis was conducted with the participation of all three authors. The third author wrote the conclusion with guidance from the first and second authors. The article was reviewed and revised by the first and second authors.

Conflicts of Interest

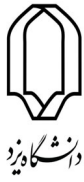
The authors declared no conflicts of interest.

Author's ORCID

Vakil Ahmadi: <https://orcid.org/000-0003-0424-4769>

Siavash Gholipoor: <https://orcid.org/0000-0001-9559-6246>

Milad Naseri: <https://orcid.org/0000-0001-9307-4479>

همسان‌همسری و بازتعریف نقش زنان در تصمیم‌های اقتصادی خانواده: مطالعه‌ای در شهر اسلام‌آباد غرب

وکیل احمدی^{۱*}، سیاوش قلی‌پور^۲، میلاد ناصری^۳

- *- دانشیار جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول): v.ahmadi@razi.ac.ir
۲- دانشیار جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران: sgholipoor@razi.ac.ir
۳- دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران: m.naseri523@gmail.com

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: در دهه‌های اخیر، به‌دنبال ارتقاء سطح سرمایه‌های اقتصادی و اجتماعی زنان و توانمندی بیشتر آنان در جامعه ایران، نقش‌آفرینی آنان در حوزه‌های مختلف زندگی خانوادگی و اجتماعی بیشتر شده است. افزایش نقش‌آفرینی زنان از جمله زمینه‌های عمده تغییرات اجتماعی خانواده ایرانی بوده است. به نظر می‌رسد میزان نقش‌آفرینی اقتصادی زنان در خانواده، تابعی از درجه اشتراک و همسانی زنان در شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی با همسران خود می‌باشد. بطوری‌که زانی که از موقعیت‌ها و منزلت‌های همانندی با همسران‌شان برخوردارند، از قدرت و استقلال تصمیم‌گیری بیشتری نیز برخوردارند. هدف از انجام این پژوهش بررسی نقش همسان‌همسری در تبیین تفاوت‌های مربوط به تصمیم‌های اقتصادی زنان در خانواده در شهر اسلام‌آباد غرب بوده است.

روش و داده‌ها: روش پژوهش کمی و جامعه‌آماري زنان دارای همسر شهرستان اسلام‌آباد غرب در سال ۱۴۰۱ بوده که ۳۷۷ نفر به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند و مورد پیمایش قرار گرفتند.

یافته‌ها: میانگین شاخص تصمیم‌گیری در حوزه‌های مختلف اقتصادی اقتصادی توسط زنان در خانواده ۳/۰۵ از ۵ بوده است. میانگین تصمیم‌گیری زنان در خرید مواد غذایی، تحصیل فرزندان، خرید پوشاک و لوازم خانگی بیشتر از بقیه موارد بوده است. همسان‌همسری در تحصیلات، پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده زن و همسر، تعداد اعضای خانواده زن و همسر و رتبه تولد زن و همسر بیشتر بوده است. میانگین تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در وضعیت همسان‌همسری و عدم همسان‌همسری به نفع زنان، بیشتر از وضعیت عدم همسان‌همسری به نفع مردان بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری: بر مبنای یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که همسان‌همسری عینی یعنی همانندی زن و شوهر در سن، تحصیلات، درآمد، اشتغال و ... بیشتر شده است و این امر، باعث تغییر در تصمیم‌های مهم خانواده از جمله تصمیم‌های اقتصادی شده است که قبلاً کاملاً مردانه فرض می‌شد.

واژگان کلیدی: تصمیم‌های اقتصادی، همسان‌همسری، خانواده، زنان، اسلام‌آباد غرب

پیام اصلی: با وجود نابرابری جنسیتی در خانواده و جامعه و همچنین مشارکت اقتصادی کمتر زنان در مقایسه با مردان، نقش زنان در تصمیم‌های اقتصادی خانواده به دلیل همسان‌همسری بیشتر شده است. بنابراین، همسان‌همسری یکی از مکانیسم‌های تغییر در الگوهای سنتی خانواده و به تدریج تغییرات جامعه خواهد بود.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۰

ارجاع: احمدی، وکیل؛ قلی‌پور، سیاوش و ناصری، میلاد (۱۴۰۳). همسان‌همسری و بازتعریف نقش زنان در تصمیم‌های اقتصادی خانواده: مطالعه‌ای در شهر

اسلام‌آباد غرب، تداوم و تغییر اجتماعی، ۳(۱)، ۳۵-۵۴. <https://doi.org/10.22034/JSCC.2023.20568.1085>

مقدمه و بیان مسأله

در گذشته زن و مرد که تشکیل خانواده می‌دادند به لحاظ ویژگی‌های فردی، اقتصادی و اجتماعی همسان نبودند؛ سن، تحصیلات، درآمد و ... مردان بیش از زنان بود و همین عدم‌همسانی، زمینه‌های قدرت و تصمیم‌گیری مردان در درون خانواده را فراهم کرده بود. اما با تغییرات جامعه، زنان نیز توانمند شده و امروزه به نظر می‌رسد درصد همسان‌همسری در ویژگی‌های عینی مانند سن، تحصیلات، اشتغال و درآمد افزایش یافته است.

امروزه زنان در ادبیات توسعه، جایگاه مهمی یافته‌اند، و بخش زیادی از توسعه، معطوف به زنان شده است (Boserup, Tan, & Toulmin, 2013). تعداد زنان تحصیل کرده در جامعه به شکل قابل توجهی افزایش یافته است. زنان تحصیل کرده، نقش‌های اجتماعی، فرهنگی قابل توجهی دارند که این مشارکت فعال در روند توسعه پایدار مهم است (Shetty & Hans, 2019). وانگهی در جامعه ایران نیز، خروج زنان از خانه و حضور آنان در عرصه تحصیل و اشتغال و پیشرفت در این حوزه‌ها، از جمله پدیده‌هایی است که با ورود و گسترش صنعت و فناوری جدید در ایران شکل گرفته و در دهه‌های اخیر شدت و قوت بیشتری گرفته است. این امر، که با گذشت زمان و تحول در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی صورت گرفت، این انتظار را به وجود آورد که به تدریج نقش مرد، به‌عنوان تنها نان‌آور خانواده تغییر کند و زنان نیز تا اندازه‌ای در این مسئولیت سهیم شوند (میرحسینی و همکاران، ۱۴۰۰).

در زمینه تصمیم‌گیری و قدرت نیز می‌توان گفت مفهوم قدرت در رابطه مستقیم با مفهوم تصمیم‌گیری است (Opoku, Anyango & Alupo 2018). افرادی که دارای قدرت بیشتری هستند، امکان تصمیم‌گیری بیشتری دارند و چون قدرت، توانایی تحمیل اراده فرد بر اشخاص دیگر است، لذا واضح است فردی که صاحب قدرت است در مواجهه با سایر افراد نفوذ بیشتری دارد و تصمیم‌گیرنده نهایی است از طرفی این قدرت با دسترسی فرد به منابع و امکانات به‌دست می‌آید و هرچه این منابع و امکانات بیشتر باشد، قدرت فرد نیز افزایش می‌یابد (Abate, 2019).

به نظر جامعه‌شناسان، ایران کشوری در حال گذار است؛ بدین معنی که برخی از ارزش‌های سنتی حاکم بر جامعه و خانواده را حفظ کرده و به آنها پایبند است و از سوی دیگر، ارزش‌های نوین ناشی از جهان صنعتی را پذیرفته است. بر همین اساس، خانواده ایرانی، در صد سال اخیر در کشاکش فرهنگی میان الگوهای سنتی و مدرن قرار داشته است. در این کشاکش فرهنگی، ارزش‌ها و رفتارها نیز در خانواده‌ها دچار دگرگونی شده‌اند. بسیاری از رفتارهای ثابت و دیرین خانوادگی کمرنگ شده و رفتارهای دیگری به جای آن نشست‌اند (Foroutan, 2019).

یکی از اساسی‌ترین شاخص‌ها در تصمیم‌گیری زنان در اقتصاد خانواده، سرمایه فرهنگی، دانش یا به‌عبارت دیگر تحصیلات است. زیرا تحصیلات علاوه بر این که منجر به افزایش سرمایه فرهنگی می‌شود نقش مهمی در افزایش سرمایه اقتصادی و همچنین سرمایه اجتماعی می‌شود؛ زیرا تعامل سرمایه فرهنگی و اقتصادی، برخی مناسبات و روابط اجتماعی ایجاد می‌کند که منجر به افزایش سطح سرمایه اجتماعی می‌شود و این نیز سبب به‌وجودآمدن نوعی مقبولیت اجتماعی در خانواده می‌شود. زنان شاغل، به‌خاطر استقلال مالی، دارای قلمرو خصوصی شفاف‌تری هستند و این قلمرو فقط شامل وظایف مادری و همسری نیست. تصمیم‌گیری زن در قلمرو مشترک که حوزه اجرا و تصمیم‌گیری است، با تحصیلات و اشتغال بالا می‌رود، چراکه در جامعه فراصنعتی، دیگر دارایی‌های افراد، متضمن قدرت او نیستند، بلکه اساس قدرت، دانش و تخصص است.

شهر اسلام‌آباد از توابع استان کرمانشاه همانند کل کشور، دچار تغییرات اقتصادی و اجتماعی شده است. تحصیلات، اشتغال و درآمد زنان نیز افزایش یافته است. آیا افزایش سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان در مدیریت و تصمیم‌گیری آنان در خانواده نقشی داشته است؟ حال سؤال این است آیا این تغییرات زنان منجر به همسان‌همسری و به تبع آن افزایش تصمیم‌گیری آنان در حوزه خانواده

شده است؟ با توجه به این که معمولاً به شکل سنتی امور اقتصادی خانواده به عهده مردان بوده است در این پژوهش تصمیم‌گیری‌های اقتصادی زنان در شهر اسلام‌آباد مورد بررسی قرار گرفته است.

پیشینه پژوهش

(۱) پیشینه نظری

در زمینه تصمیم‌گیری‌های اقتصادی در خانواده چندین نظریه وجود دارد: نظریه بلاد و ولف^۱ که به نظریه منبع معروف گشته است، بر این مطلب تأکید دارد که توازن قدرت در تصمیم‌گیری به طرف فردی خواهد بود که با اهمیت‌ترین منابع را در اختیار دارد (Blood & Wolfe, 1960). هرچه منابعی که فرد در اختیار دارد بیشتر باشد، از قدرت بیشتری برخوردار است و چنین فردی حق دارد تصمیمات مهمی را که بر کل خانواده تأثیر می‌گذارد اتخاذ کند (Williams, 2019). همچنین اگر بتوانند با استفاده از آن منابع، درآمدهای بیشتری به سوی خانه روانه نمایند و به این ترتیب چنین افرادی در تصمیم‌گیری در خانواده نقش مهمی بازی می‌کنند (Mottiar & Quinn, 2004). در گذشته منابع درآمدی خانواده از جانب پدر خانواده فراهم می‌شد اما امروزه با افزایش سطح سواد زنان و ورود به بازار کار، زنان هم به عنوان منابع درآمدی خانواده اضافه شده‌اند.

نظریه دیگری که در این زمینه مطرح است، نظریه بوردیو^۲ است. از نظر بوردیو شرایط دیالکتیک ساخت‌های فرهنگی مبنایی است که توزیع سرمایه، یعنی ترانزنامه روابط قدرت را، به نظامی از تفاوت‌های احساس شده و خصوصیات متمایز، یعنی توزیع سرمایه مشروع، متحول می‌سازد (Bourdieu, 1984:172) بوردیو اعتقاد داشت که در بیشتر جوامع، مردان به دو دلیل سرمایه نمادی (قدرت و منزلت) و اقتصادی بیشتری نسبت به زنان دارند. اول، مردان به دلیل تحصیلات بالاتر، امکان دسترسی به آموزش‌های کاربردی‌تر و پیوندهای شبکه‌ای گسترده‌تری دارند، همچنین می‌توانند مشاغل بهتر و با سطح بالایی درآمدی داشته باشند و از این طریق منابع اقتصادی خود را تقویت کنند و هرچه فرد در شبکه روابط خانوادگی منابع اقتصادی بیشتری داشته باشد، دیگران را برای تأمین نیازهای مالی و رفاهی به خود وابسته می‌کند، بنابراین قدرت (سرمایه نمادی) بیشتری دارد. دوم، مردان به علت وجود ایدئولوژی مردسالارانه و جنسیتی و رواج باورهای قالبی درباره توانایی‌ها و صفات زنان، فرصت بیشتری برای به دست آوردن منابع مختلف دارند (Skeggs, 2004). براساس نظریه‌های مذکور، سرمایه اقتصادی و اجتماعی زنان که می‌تواند از راه‌های تحصیلات و آموزش، اشتغال، ارث و ... به دست آید، نقش مهمی در تصمیم‌گیری زنان در خانواده دارد.

از جمله نظریات دیگری که در این زمینه وجود دارد، نظریه بم^۳ است. براساس این نظریه، نقش‌پذیری جنسیتی در افراد از طریق فرآیند یادگیری تدریجی محتوای طرح‌واره جنسیتی جامعه است چون تداعی‌های منسوب به جنسیت در فرهنگ ما چشمگیر است. برای مثال، پسران قوی‌تر از دختران هستند که باعث می‌شود به مرور دختران با این هنجار خود را در جامعه سازگار نمایند (Bem, 1981) براساس این نظریه، طرح‌واره جنسیتی که در جامعه و خانواده شکل می‌گیرد بر تصمیم‌گیری زنان در خانواده تأثیرگذار است بنابراین

1 . Blood & Wolfe

2 . Bourdieu

3 . Bem

تغییرات فرهنگی و اجتماعی در جامعه (تحصیلات و اشتغال زنان) نیز به تدریج به تغییر در طرح‌واره جنسیتی منجر می‌شود و زمینه را برای تصمیم‌گیری زنان در خانواده فراهم می‌نماید.

نظریه لرنر^۱ نیز یکی دیگر از نظریه‌های مطرح در زمینه تصمیم‌گیری است. این نظریه بیان می‌کند که عناصر و سازوکارهایی که حامل نوسازی هستند در آمادگی روانی و تحرک ذهنی انسان برای پذیرش عناصر جدید تجدید اثر قابل توجهی دارند (Rangel, Camerer, & Montague, 2008). همدلی ناشی از زمینه‌های مشترک مانند تحصیلات، شهرنشینی، رسانه‌ها و ... بر قابلیت درک احساس و توانمندی دیگران نقش مهمی دارد (Lerner, 1964: 62). براساس این نظریه با گذر زمان، پیشرفت‌ها و سبک زندگی نو، می‌تواند روی قدرت تصمیم‌گیری اثر داشته باشد. بنابراین در زمینه همسرگزینی افراد سعی در انتخاب افرادی در موقعیت نزدیک به خود می‌کنند. همسان‌همسری عبارت از همسان‌همسری سنی، جغرافیایی، طبقاتی، مذهبی، قومی، تحصیلاتی، درآمدی، شغلی و باوری (باورهای جنسیتی) است (قادری، ۱۳۹۲). موارد نامبرده جنبه‌های عینی همسان‌همسری هستند که احتمالاً منجر به همسان‌همسری ذهنی یعنی توافق در نظام ارزشی و هماهنگی سلیقه‌های آن‌ها می‌شود.

بهترین انطباق‌پذیرتری‌ها و انطباق‌ناپذیری‌های اجتماعی را می‌توان در درون همسری طبقاتی و حتی پاره‌طبقاتی یافت که تاخت‌وتاز آزاد عواطف و احساسات و مداخله‌های عمدی خانواده‌ها به یکسان در حتمی ساختن آن نقش دارند. سلیقه در حکم نوعی زوج‌یاب است که موجب پیوند رنگ‌ها و نیز آدمیان می‌شود؛ آدمیانی که زوج‌های جور و همساز تشکیل می‌دهند و این همسازی در وهله اول در سلیقه‌هاست. در اینجا نوعی عملیات قرائت نشانه‌هاست (خصوصاً در آغاز آشنایی و معاشرت) که یک ریختار از طریق آن قرابت خود را با ریختار دیگری مسجل می‌کند. این رمزگشایی خلق‌الساعه یک ریختار توسط ریختاری دیگر پایه و اساس قرابت‌هایی است که به معاشرت‌های اجتماعی جهت می‌دهند و مانع از روابط ناهمساز می‌شوند. البته این عملیات با زبان معصومانه دوست‌داشتن‌ها و دوست‌نداشتن‌ها فرمول‌بندی می‌شود (Ofole, 2015).

در مجموع براساس نظریات مختلف مطرح‌شده عوامل زیادی روی قدرت تصمیم‌گیری افراد در داخل خانواده اثرگذار هستند. از عوامل تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده می‌توان به ویژگی‌های فردی، تحصیلات، شغل، پایگاه اقتصادی-اجتماعی و میزان اقتصادی بودن را نام برد. سن زنان از جمله عواملی است که روی تصمیمات اقتصادی می‌تواند اثرگذار باشد و براساس مطالعات پیشین، زنان مسن‌تر در تصمیمات اقتصادی کمتر مشارکت می‌کنند و زنان جوان‌تر هستند که در تصمیم‌گیری بیشتر مشارکت دارند که این به علت توانایی پایین‌تر در تحلیل مسائل خانواده است. زنان تحصیل‌کرده، نقش‌های اجتماعی، فرهنگی قابل توجهی دارند که این مشارکت فعال باعث نقش‌آفرینی بیشتر آن‌ها در مسائل خانواده و کشور می‌شود که این به دلیل سطح آگاهی افراد است (Shetty & Hans, 2019).

۲) پیشینه تجربی

قادری (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای به بررسی نقش همسان‌همسری در رضایت زناشویی پرداخته است و عواملی همانند همسان‌همسری تحصیلی، مذهبی، طبقاتی، شغلی، درآمدی، سکونت، قومیتی و باورهای جنسیتی به‌عنوان عوامل اثرگذار در رضایت زناشویی اشاره کرده است. خان‌محمدی و پرتوی (۱۳۹۶) بر همسان‌همسری تحصیلی، طبقاتی و شغلی اشاره کرده است. عسکری‌ندوشن و ترابی (۱۳۸۹) به

^۱ . Lerner

کاهش درصد همسان‌همسری تحصیلی برای زنان متولدین ۱۳۲۰ تا ۱۳۶۰ در ایران اشاره کرده‌اند. طبق یافته‌های این پژوهش همسان‌همسری تحصیلی از ۷۵ درصد به ۴۸ درصد در طی این دوره کاهش یافته است. میرحسینی (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای به بررسی عوامل مؤثر بر قدرت زنان در خانواده پرداخته است، یافته‌ها نشان داد که افزایش سطح تحصیلات زنان و مردان، اشتغال زنان و همچنین گسترش روابط و اطلاعات آنان، منجر به توزیع قدرت عادلانه در خانواده می‌شود.

زنجانی‌زاده اعزازی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی قدرت تصمیم‌گیری زنان در خانواده و عوامل مؤثر بر آن پرداختند و گزارش کردند که میزان اعتقاد زوجین به کلیشه‌های جنسیتی و باورهای قالبی و ویژگی‌های شوهران از جمله عوامل اثرگذار روی قدرت تصمیم‌گیری زنان در خانواده است. زارع‌شاه‌آبادی و ماندنی (۱۳۹۲) نیز در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر قدرت تصمیم‌گیری زنان در خانواده‌های شهر سپیدان پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که قدرت تصمیم‌گیری زنان در خانواده‌های مورد مطالعه تابعی از درآمد زن، تحصیلات زن، تحصیلات همسر، اشتغال زن، محل تولد، نحوه انتخاب همسر، قدرت مادر در خانواده خاستگاه، و نگرش‌های کلیشه‌ای به جنسیت بود. نایبی و گلشنی (۱۳۹۲) در یک مطالعه در شهر بابل به بررسی تأثیر منابع در دسترس زنان بر قدرت تصمیم‌گیری در خانواده پرداختند. نتایج این مطالعه حاکی از آن بود که به‌طور کلی قدرت تصمیم‌گیری زنان در خانواده در سطح بالایی قرار دارد و میان اشتغال، تحصیلات، و دارایی شخصی زنان با افزایش قدرت تصمیم‌گیری در خانواده رابطه مستقیم و مثبتی برقرار است.

عسکری‌ندوشن و موسوی (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای به بررسی اشتغال زنان و قدرت تصمیم‌گیری در خانواده: مطالعه تطبیقی زنان شاغل و غیرشاغل در شهر یزد پرداختند و گزارش کردند که اشتغال زنان بر قدرت تصمیم‌گیری در امور اقتصادی و امور مربوط به فرزندان تأثیر ندارد، اما بر قدرت تصمیم‌گیری در امور اجتماعی تأثیرگذار است. ساروخانی و ناصری (۱۳۹۶) در تحقیقی به بررسی عوامل مؤثر بر ساخت قدرت در خانواده در شهر تهران پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که منزلت شغلی زن، تحصیلات همسر، درآمد زن، فاصله سنی زوجین، بعد خانوار و تصور اقتدارگرایی شوهر روی قدرت در خانواده تأثیرگذار بودند. در مطالعه‌ای دیگر که به بررسی سرمایه فرهنگی زنان و ساختار توزیع قدرت در خانواده در شیراز پرداخته شد، محققان نشان دادند که با افزایش انواع سرمایه فرهنگی در زنان، قدرت آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. همچنین از بین متغیرهای زمینه‌ای تحصیلات مرد، اشتغال زن و بعد خانواده با قدرت زنان ارتباط معناداری را نشان داده است (کافی و همکاران، ۱۳۹۵). در پژوهشی دیگر به بررسی تأثیر جایگاه زن و ساختار خانواده بر سبک‌های تصمیم‌گیری خرید خانواده پرداخته شد. نتایج این مطالعه نشان داد که شناسایی ساختار خانواده و جایگاه زنان می‌تواند به جامعه‌شناسان در تحلیل درست رفتار خرید خانوار کمک کرده و شناسایی سبک‌های تصمیم‌گیری خرید می‌تواند به بازاربایان در بخش‌بندی درست بازار و تدوین استراتژی مناسب برای آنان کمک نماید (اسدزاده منجیلی و لطفی‌زاده، ۱۴۰۰).

در پژوهش‌های پیشین عوامل مختلفی همانند عوامل جمعیت‌شناختی، تحصیلی و اقتصادی به‌عنوان عوامل اثرگذار روی قدرت تصمیم‌گیری در خانواده ذکر شده است. با این حال تأثیر همسان‌همسری و غیرهمسان‌همسری روی قدرت تصمیم‌گیری مورد مطالعه قرار نگرفته است. جنبه دیگری از نوآوری این کار این است که در این مطالعه نقش زنان در تصمیم‌های اقتصادی خانواده مورد مطالعه قرار گرفته است که در مطالعات پیشین به این صورت مورد بررسی قرار نگرفته است.

با توجه به مبانی نظری مطرح‌شده در زمینه مسأله پژوهش می‌توان فرضیات زیر را مطرح کرد:

- بین شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده و ویژگی‌های فردی، اقتصادی و اجتماعی زنان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

- بین شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده و ویژگی‌های فردی، اقتصادی و اجتماعی همسران رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.
- میانگین تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده بر حسب همسان‌همسری و عدم همسان‌همسری متفاوت است.

روش و داده‌ها

روش پژوهش، کمی و با استفاده از پیمایش بوده است. جامعه آماری این مطالعه شامل تمام زنان همسران شهر اسلام‌آباد غرب در سال ۱۴۰۱ بود که براساس نتایج سرشماری ۱۳۹۵ کل کشور تقریباً شامل ۲۰ هزار نفر بودند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۷ نفر بدست آمد. برای نمونه‌گیری در این پژوهش به این صورت عمل شد که ابتدا شهر براساس شمال، جنوب، غرب و شرق آن به چهار خوشه تقسیم و از هر خوشه ۱۰ بلوک انتخاب و از هر بلوک یک کوچه انتخاب شد و در آن کوچه پلاک‌های فرد از ابتدای کوچه تا وقتی که تعداد پرسشنامه مختص آن کوچه تمام شد خانه انتخاب و در هر خانه زنان همسران بعنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

در این مطالعه منظور از همسانی یعنی زن و همسر در آن ویژگی تقریباً همسان بوده‌اند مثلاً اگر تحصیلات زن و مرد دیپلم بوده است همسانی تحصیلی قلمداد شده است و منظور از عدم همسانی یعنی زن و یا مرد در ویژگی خاص بیشتر بوده است اگر مرد بیشتر بوده است با عدم همسانی مرد و اگر زن بیشتر بوده است با عدم همسانی زن مشخص شده است. مثلاً اگر تحصیلات زن بیشتر از مرد بوده است همسانی تحصیلی به نفع زن و اگر تحصیلات مرد بیشتر بوده است همسانی تحصیلی به نفع مرد قلمداد شده است. در این مطالعه همسان‌همسری سنی، تحصیلی، درآمدی، پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده پدری، رتبه تولد، تعداد افراد خانواده پدری بررسی شده است.

در این مطالعه، برای شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده از پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده شده و اعتبار محتوای صوری آن توسط ۸ نفر از متخصصان جامعه‌شناسی تأیید شد. برای بررسی پایایی، ۳۰ پرسشنامه بین زنان همسران (متأهل) توزیع شد. گویه‌ها و بار عاملی هر گویه (تحلیل عاملی تأییدی) برای شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده به شرح جدول ۱ بوده است.

جدول ۱- بار عاملی گویه‌های شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان همراه با آلفای کرونباخ

بار عاملی	گویه	بار عاملی	گویه
۰/۷۵	هزینه مسافرت	۰/۷۸	خرید خانه
۰/۸۲	هزینه مهمانی	۰/۷۵	خرید زمین
۰/۹۱	پس‌انداز	۰/۷۴	خرید ماشین
۰/۸۴	سرمایه‌گذاری	۰/۷۱	خرید لوازم خانه
۰/۷۷	گرفتن وام	۰/۸۳	خرید اشیاء گران قیمت
۰/۷۳	قرض گرفتن	۰/۷۹	خرید پوشاک
۰/۸۱	میزان هدایای نقدی و غیر نقدی	۰/۷۴	خرید مایحتاج روزانه
۰/۷۹	آلفای کرونباخ شاخص	۰/۷۵	هزینه تحصیل فرزندان

مقیاس هر گویه براساس طیفی از اصلاً (کد صفر) تا خیلی زیاد (کد ۵) بوده است. آزمون توزیع نرمال شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنف تک‌نمونه‌ای انجام شد که نتایج آزمون نشان از عدم توزیع نرمال شاخص مربوطه داشت (مقدار آزمون $1/60$ و سطح معنی‌داری $0/011$). بنابراین برای مقایسه میانگین‌ها از آزمون کروسکال وایس استفاده شده است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش توصیف شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان و ویژگی‌های فردی پاسخگویان از جدول توزیع فراوانی و در بخش آزمون فرضیات از ضرایب همبستگی پیرسون، اسپیرمن، اتا، کروسکال وایس و تحلیل رگرسیون با استفاده از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است.

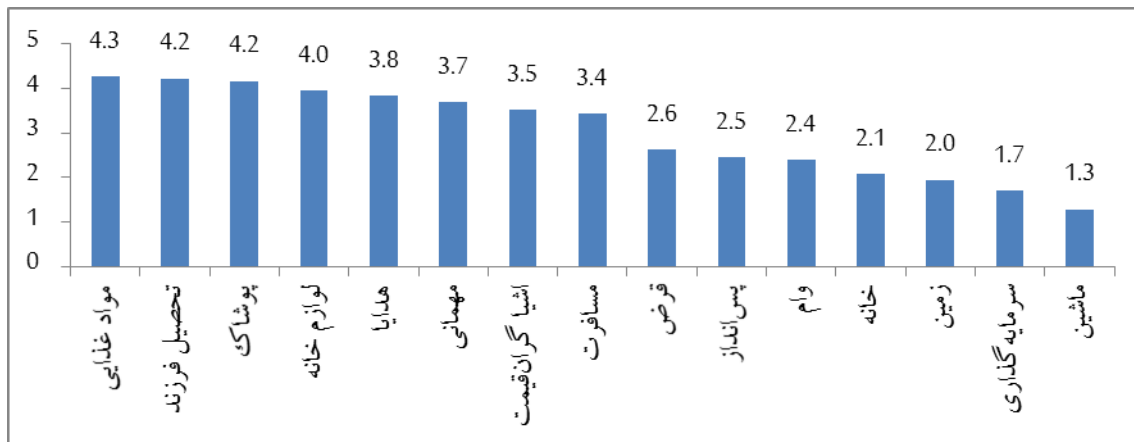
یافته‌ها

در ابتدا ویژگی‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی پاسخگویان مورد توصیف واقع می‌شود. میانگین سن زنان $41/4$ سال و میانگین سن همسران آن‌ها 46 سال بوده است. متوسط درآمد زنان $2/6$ میلیون تومان و برای همسران آن‌ها $7/04$ میلیون تومان بوده است. زنان بیشتر دارای تحصیلات راهنمایی و دیپلم بوده‌اند. از نظر وضعیت فعالیت و اشتغال، تقریباً 50 درصد خانه‌دار و 28 درصد نیز شاغل مستقل یا خود اشتغالی داشته‌اند. به دلیل مشکلات وضعیت اشتغال، زنان معمولاً خود را خانه‌دار معرفی می‌کنند به همین دلیل درصد بیکاری زنان کم بوده است.

جدول ۲- توزیع درصدی تحصیلات و شغل زنان و همسران نمونه پژوهش

همسر	زن	فعالیت و شغل	همسر	زن	تحصیلات
۸/۸	۱/۳	بیکار	۶/۹	۸/۲	بی‌سواد
۱۹/۶	۱۱/۹	دولتی	۴/۲	۹	ابتدایی
۳۰/۲	۲۸/۶	کارکن مستقل	۲۶/۸	۳۴/۲	راهنمایی
۲۸/۹	۵۰/۷	خانه‌دار (زن) کارگر (همسر)	۳۲/۹	۲۵/۲	دیپلم
۵/۸	۳/۲	بازنشسته	۶/۹	۶/۹	فوق دیپلم
۴/۲	۱/۹	مستمری‌بگیر	۱۶/۷	۱۳/۵	لیسانس
۲/۴	۲/۴	سایر	۵/۶	۲/۹	فوق لیسانس و دکتری

یافته‌ها نشان داد که میانگین شاخص تصمیم‌گیری در حوزه‌های مختلف اقتصادی توسط زنان در خانواده $3/05$ از 5 بوده است. شکل ۱ نشان داده است که بیشترین میانگین تصمیم‌گیری مربوط به خرید مواد غذایی، هزینه تحصیل فرزند و خرید پوشاک و کمترین میانگین مربوط به خرید ماشین، سرمایه‌گذاری و خرید زمین بوده است.

شکل ۱- توصیف نقش زنان در تصمیم‌گیری اقتصادی خانواده

جدول ۳ نتایج رابطه شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان با ویژگی‌های فردی زنان و همسران آنان را نشان می‌دهد. نتایج نشان داد بین شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده با ویژگی‌های فردی، اقتصادی و اجتماعی زنان و همسران آنان رابطه معنی‌داری وجود دارد ولی مقدار ضرایب در سطح پایین بوده‌اند. هرچه سن زن و یا همسر کمتر بوده است شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان بیشتر بوده است و این نشان از تأثیر نسل جدید در تغییرات خانواده دارد و البته با توجه به تفاوت ضریب همبستگی، این وضعیت برای زنان بارزتر بوده است. هرچه سطح درآمد، تحصیلات، پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده پدری زنان و همسران آنان بالاتر بوده است (بیشتر برای زنان) شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده بیشتر بوده است.

بین وضعیت فعالیت و شغل زنان و همسران با شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان نیز رابطه معنی‌داری بوده است. زنانی که بیکار بوده‌اند و یا این که همسران آنان بازنشسته و مستمری‌بگیر بوده‌اند شاخص تصمیم‌گیری زنان کمتر بوده است. البته در مورد زنانی که همسران آنان بازنشسته و یا مستمری‌بگیر بوده‌اند شاید بتوان گفت با توجه به وضعیت اقتصادی چنین خانواده‌هایی مقدار تصمیم‌گیری اقتصادی کمتر معنا داشته باشد؛ زیرا چنین تصمیم‌گیری‌های اقتصادی نیازمند درآمد برای هزینه و خرید است. زنانی که شاغل (دولتی و یا غیردولتی) بوده‌اند و یا همسران آنان شاغل بوده‌اند، نیز شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی آنان بیشتر بوده است. شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان با تعداد اعضای خانواده زن و همسر و همچنین رتبه تولد زن رابطه معنی‌داری نداشته است اما با رتبه تولد همسران رابطه معنی‌داری داشته است به این صورت که هرچه رتبه تولد همسر بالاتر بوده است شاخص تصمیم‌گیری زنان بیشتر بوده است. شاخص تصمیم‌گیری زنان در خانواده با تعداد سال‌های زندگی مشترک رابطه داشته است و هرچه خانواده‌ها به اصطلاح جوان‌تر بوده‌اند شاخص تصمیم‌گیری زنان بیشتر بوده است.

با توجه به نتایج رگرسیون از بین ویژگی‌های ذکر شده ضرایب زیر معنی‌دار شده‌اند و نقش بیشتری در شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده داشته‌اند: سن زن (ضریب بتا $-0/52$)، درآمد زن (ضریب بتا $0/17$) و همسر (ضریب بتا $0/17$)، شغل مرد (ضریب بتا $-0/14$) و پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده پدری زن (ضریب بتا $0/15$).

جدول ۳- نتایج رابطه شاخص تصمیم‌گیری اقتصادی زنان با ویژگی‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی زنان و همسران آنان

متغیر	تصمیم‌گیری اقتصادی زنان		
	گروه	ضریب پیرسون	سطح معنی‌داری
سن	زنان	-۰/۲۰۶	۰/۰۰۰۱
	همسران	-۰/۱۷۴	۰/۰۰۱
درآمد	زنان	۰/۲۵۳	۰/۰۰۰۱
	همسران	۰/۲۲۹	۰/۰۰۰۱
تحصیلات	زنان	۰/۲۰۲	۰/۰۰۰۱
	همسران	۰/۱۹۵	۰/۰۰۰۱
وضع فعالیت و شغل (ضریب اتا)	زنان	۰/۲۲	۰/۰۰۴
	همسران	۰/۳۰	۰/۰۰۰۱
پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده پدری	زنان	۰/۲۸۰	۰/۰۰۰۱
	همسران	۰/۱۳۸	۰/۰۰۰۷
تعداد افراد خانواده پدری	زنان	-۰/۰۸۵	۰/۰۹۹
	همسران	-۰/۰۹۰	۰/۰۸۲
رتبه فرزند خانواده پدری	زنان	۰/۰۶۱	۰/۲۴۰
	همسران	۰/۲۰۰	۰/۰۰۰۱
سال‌های زندگی مشترک		-۰/۱۶۹	۰/۰۰۱

از آن جایی که ویژگی‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی زنان و همسران نمونه پژوهش در دست بوده است، و با توجه به مسأله پژوهش که تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده بوده است سعی شده است ابتدا وضعیت همسان‌همسری در برخی ویژگی‌ها مورد توصیف قرار گیرد.

جدول ۴ نشان داده است که همسان‌همسری در تحصیلات، پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده زن و همسر، تعداد اعضای خانواده زن و همسر و رتبه تولد زن و همسر بیشتر بوده است. منظور از رتبه تولد یعنی در خانواده فرزند اول، وسط یا آخر بوده است که فرض بر این بوده است رتبه تولد در جریان جامعه‌پذیری فرد و در نتیجه تصمیم‌گیری در حوزه‌های مختلف و در اینجا تصمیم‌گیری در حوزه اقتصادی خانواده نقش داشته است. در زمینه سن و درآمد همسان‌همسری کمتر بوده و تفاوت بیشتر به نفع مردان بوده است.

در ادامه با توجه به بررسی همسان‌همسری در ویژگی‌های فردی زنان و همسران به بررسی مقایسه میانگین تصمیم‌گیری اقتصادی زنان بر حسب همسان‌همسری و یا عدم همسان‌همسری با استفاده از آزمون کروسکال والیس پرداخته شده است. نتایج مقایسه میانگین‌ها نشان داد که میانگین تصمیم‌گیری اقتصادی زنان بر حسب همسانی یا عدم همسانی تحصیلات و تعداد اعضای خانواده پدری تقریباً یکسان بوده است اما بر حسب همسانی و یا عدم همسانی سنی، درآمدی، پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده پدری و رتبه تولد متفاوت بوده است. میانگین تصمیم‌گیری زنان در وضعیت همسانی سنی کمتر از عدم همسانی سنی بوده است. میانگین تصمیم‌گیری زنان در

وضعیت عدم‌همسانی درآمدی به نفع زنان بیشتر از همسانی درآمدی و عدم‌همسانی به نفع مردان بوده است. میانگین تصمیم‌گیری زنان در وضعیت همسانی پایگاه اقتصادی و اجتماعی کمتر از عدم‌همسانی پایگاه اقتصادی و اجتماعی به نفع زنان بوده است و میانگین تصمیم‌گیری زنان در وضعیت همسانی رتبه تولد کمتر از عدم‌همسانی به نفع مردان و بیشتر از وضعیت عدم‌همسانی به نفع زنان بوده است.

جدول ۴- توزیع درصدی همسان‌همسری نمونه پژوهش

رتبه تولد	تعداد خانواده پدري	پایگاه اقتصادی و اجتماعی	درآمد	تحصیلات	سن	وضعیت همسانی
۱۹/۹	۱۷	۱۹/۶	۶۷/۶	۳۹/۵	۹۱/۵	عدم‌همسانی به سود مرد
۶۳/۹	۶۷/۶	۶۲/۳	۲۲/۳	۴۶/۷	۵/۳	همسانی
۱۶/۲	۱۵/۴	۱۸	۱۰/۱	۱۳/۸	۳/۲	عدم‌همسانی به سود زن

جدول ۵- مقایسه میانگین تصمیم‌گیری اقتصادی زنان بر حسب وضعیت همسان‌همسری

رتبه تولد	تعداد خانواده پدري	پایگاه اقتصادی و اجتماعی	درآمد	تحصیلات	سن	وضعیت همسانی
۳/۲۵	۳/۰۹	۲/۹۶	۳/۰۲	۳/۰۴	۳/۰۶	عدم‌همسانی به سود مرد
۳	۳	۳/۰۳	۲/۹۷	۳/۰۴	۲/۷۶	همسانی
۲/۸۵	۳/۱۷	۳/۱۷	۳/۳۵	۳/۰۸	۳/۰۸	عدم‌همسانی به سود زن
۶/۷	۴/۷۷	۱۲/۷۵	۱۶/۸۵	۱/۲۷	۸/۲۵	کای‌اسکور
۰/۰۳۴	۰/۰۹۲	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰۱	۰/۵۳	۰/۰۲۵	سطح معنی‌داری

در ادامه برای بررسی این که کدام یک از وضعیت‌های همسان‌همسری نقش بیشتری در تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده داشته است از رگرسیون چندگانه استفاده شده است. متغیرهای همسانی به‌عنوان متغیرهای مستقل و میانگین تصمیم‌گیری زنان به‌عنوان متغیر وابسته در مدل رگرسیونی در نظر گرفته شد و با استفاده از روش برآورد همزمان رگرسیون برآورد شد. نتایج نشان داد که ضریب تعیین مدل برابر با ۶ درصد و ضرایب همسان‌همسری به لحاظ پایگاه اقتصادی و اجتماعی با ضریب بتای ۰/۱۰۵ و همچنین همسان‌همسری به لحاظ درآمدی با ضریب بتای ۰/۱۲۲ معنی‌دار شده‌اند و نقش بیشتری در تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده داشته‌اند و بقیه ضرایب معنی‌دار نشده‌اند. در مورد ضرایبی که معنی‌دار نشده‌اند شاید بتوان گفت که همسانی در سطوح پایین‌تر تحصیلی، سنی و ... باعث کاهش میانگین تصمیم‌گیری اقتصادی زنان شده است.

جدول ۶- نتایج رگرسیون چندگانه

متغیر مستقل	ضریب بتا	مقدار t	سطح معنی‌داری
همسانی سنی	-۰/۰۷۸	-۱/۵	۰/۱۳
همسانی تحصیلی	-۰/۰۲۸	-۰/۵۲	۰/۶۰
همسانی پایگاهی	۰/۱۰۵	۲/۰۵	۰/۰۵
همسانی درآمدی	۰/۱۲۲	۲/۷۵	۰/۰۲۶
همسانی تعداد افراد خانواده پدری	۰/۰۴۳	۰/۸۲	۰/۴۱
همسانی رتبه تولد	۰/۰۵۵	-۱/۵	۰/۲۹

بحث و نتیجه‌گیری

خارج شدن زنان از محیط خانواده و وارد شدن آنان به اجتماع، شغل، درآمد، و ... از جمله عواملی بوده که با ارتقای جایگاه زنان در اجتماع، زمینه را برای تصمیم‌گیری در اقتصاد خانواده فراهم کرده است. از آنجا که تصمیم‌گیری زنان در اقتصاد خانواده نیازمند شرایط خاصی است، لذا فرایند به عمل درآمدن آن تحت تأثیر متغیرهای (سن، میزان درآمد، تعداد افراد خانواده پدری، چندمین فرزند خانواده پدری، زندگی مشترک و ...) قرار دارد که همگی آن‌ها، به هر نحوی در تصمیم‌های اقتصادی خانواده نقش بسزایی دارد. نتایج تحقیق با تحقیقات قبلی همسو است (اسدزاده‌منجیلی و لطفی‌زاده، ۱۴۰۰؛ کافی و همکاران، ۱۳۹۵؛ میرحسینی و همکاران، ۱۴۰۰؛ Khoudja & Platt, 2018).

نتایج این مطالعه نشان داد که هرچه سطح درآمد، تحصیلات، پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده پدری زنان و همسران آنان بالاتر باشد (بیشتر برای زنان) تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده بیشتر است. نتایج این مطالعه همراستا با نتایج گزارش شده توسط مطالعات قبلی است که گزارش کردند که قدرت تصمیم‌گیری زنان در خانواده‌های مورد مطالعه تابعی از تحصیلات زن و تحصیلات همسر است (زارع‌شاه‌آبادی و ماندنی، ۱۳۹۲). همچنین نتایج همراستا با نتایج گزارش شده توسط ناییبی و گلشنی است که گزارش کردند میان تحصیلات شخصی زنان با افزایش قدرت تصمیم‌گیری در خانواده رابطه مستقیم و مثبتی برقرار است (ناییبی و گلشنی، ۱۳۹۲). در تبیین این یافته باید بیان کرد که امروزه بخش بزرگی از جامعه دانشگاهی در کشور را زنان تشکیل می‌دهند و با ورود زنان به عرصه‌های اجتماعی و پذیرش نقش‌های اجتماعی این انتظار پیش می‌آید که نقش‌های آنان در خانه و خانواده نیز دستخوش تغییر شود و در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی خانواده بتوانند اثرگذار باشند. همچنین زمانی که زنان از سطح تحصیلات مناسب برخوردار باشند، دانش و درک بیشتری دارند که این امر به افزایش قدرت تصمیم‌گیری کمک کرده است.

نتایج این مطالعه همچنین حاکی از آن بود که سن افراد همبستگی منفی با قدرت تصمیم‌گیری داشت. این نتایج نشان می‌دهد که با افزایش سن قدرت تصمیم‌گیری کاهش می‌یابد. نتایج این بخش نیز همراستا با نتایج مطالعات قبلی است که ارتباط منفی بین سن و قدرت تصمیم‌گیری را گزارش کردند (ناییبی و گلشنی، ۱۳۹۲). این ارتباط منفی می‌تواند به این علت باشد که جوان‌ترها معمولاً از نسل جدید هستند و قدرت آن‌ها در خانواده بیشتر است و شاید با نسل قبلی از نظر درآمد و شغل و ... بهتر هستند. نتایج این مطالعه نشان داد که همبستگی مثبتی بین میزان درآمد و قدرت تصمیم‌گیری در خانواده وجود دارد. این نتایج همراستا با نتایج این مطالعات است که نشان دادند قدرت تصمیم‌گیری زنان در خانواده‌های مورد مطالعه تابعی از درآمد است (زارع‌شاه‌آبادی و ماندنی، ۱۳۹۲). همچنین نتایج همراستا

با نتایج گزارش شده توسط نایبی و گلشنی است که گزارش کردند میان درآمد زنان با افزایش قدرت تصمیم‌گیری در خانواده، رابطه مستقیم و مثبتی برقرار است (نایبی و گلشنی، ۱۳۹۲).

بی‌شک، زن شاغل، الگوی زندگی تمام خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد. دیگر او یک مدیر توزیع درآمد همسر در خانواده محسوب نمی‌شود بلکه خودش صاحب درآمد است و در افزایش درآمد خانواده با همسر خود شریک است و یا این که در بعضی موارد به تنهایی بار درآمد خانه را بر دوش می‌کشد. طبیعی است که زنان و همسرانی که از درآمد زیادی برخوردار هستند از استقلال بیشتری برخوردار هستند و قدرت تصمیم‌گیری بیشتری دارند. براساس یافته‌ها، زنانی که بیکار بوده‌اند و یا این که همسران آنان بازنشسته و مستمری‌بگیر بوده‌اند قدرت تصمیم‌گیری زنان کمتر بوده است. البته در مورد زنانی که همسران آنان بازنشسته و یا مستمری‌بگیر بوده‌اند شاید بتوان گفت با توجه به وضعیت اقتصادی چنین خانواده‌هایی مقدار تصمیم‌گیری اقتصادی کمتر معنا داشته باشد زیرا چنین تصمیم‌گیری‌های اقتصادی نیازمند درآمد برای هزینه و خرید است.

متغیر دیگری که با قدرت تصمیم‌گیری ارتباط نزدیکی داشت، پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده پدری بود. پایگاه اجتماعی در خانواده‌ها کمک می‌کند که افراد خانواده اجتماعی‌تر باشند و در انزوا قرار نگیرند و بتوانند نظرات خود را در تصمیم‌های مختلف بیان کنند و در واقع روی سبک زندگی اثرگذار است (Haller & Courvoisier, 2010). در رابطه با پایگاه اقتصادی نیز باید بیان نمود که زمانی افراد از خانواده‌های پر درآمد باشند، طبیعتاً قدرت مالی بیشتر و توان تصمیم‌گیری بهتری را دارا هستند. تعداد افراد خانواده پدری نیز از عوامل اثرگذار منفی بود که با افزایش تعداد فرزندان، قدرت تصمیم‌گیری کاهش می‌یابد. در خانواده‌هایی که تعداد فرزندان کمتر است، والدین به فرزندان توجه بیشتری می‌کنند و به آن‌ها قدرت تصمیم‌گیری می‌دهند در حالی که اگر تعداد فرزندان بیشتر باشد، ممکن است خانواده‌ها در تصمیم‌گیری‌ها از فرزندان کمک نگیرند و قدرت تصمیم‌گیری در آن‌ها بسیار پایین باشد.

رتبه تولد نیز یکی از عوامل تأثیرگذار بوده است. از گذشته تاکنون در خانواده‌های ایرانی، به فرزندان بزرگ‌تر بهای بیشتری می‌دادند و به عبارتی پدر و مادرهای دوم در خانه بودند. این افراد از سنین پایین‌تر قدرت تصمیم‌گیری را در نبود پدر و مادر داشتند که این امر باعث می‌شود در سنین بزرگ‌تر نیز از چنین قدرتی برخوردار باشند. نتایج همچنین نشان داد که هرچه خانواده‌ها جوان‌تر بوده‌اند تصمیم‌گیری زنان بیشتر بوده است. این نتیجه براساس تغییرات اجتماعی و پیشرفت‌هایی که امروزه رخ داده است، بیشتر تبیین می‌شود. در خانواده‌های امروزی زن و مرد براساس شناخت ازدواج می‌کنند و از روز اول تصمیم‌های مشترک را می‌گیرند، این در حالی است که در خانواده‌های مسن‌تر، شناخت کمتر است و بیشتر تصمیم‌ها در خانواده بر عهده مرد است.

نتایج این مطالعه همچنین حاکی از آن بود که همسان‌همسری در تحصیلات، پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده زن و همسر، تعداد اعضای خانواده زن و همسر، و رتبه تولد زن و همسر بیشتر بوده است که این نتیجه نشان می‌دهد افراد سعی می‌کنند همسرانی با تحصیلات مشابه و در پایگاه اقتصادی نزدیک انتخاب کنند. با این حال تفاوت‌هایی برای سن و درآمد بود که غالب آن به سمت مردان بود. در ایران معمولاً سن مردان بزرگ‌تر از زنان است و مردان بیشتر از زنان در جامعه شاغل هستند که این باعث عدم همسانی برای این دو متغیر شده است. براساس یافته‌های این مطالعه، میانگین تصمیم‌گیری زنان در وضعیت همسانی سنی کمتر از عدم همسانی سنی بوده است. انتظار می‌رفت که زنان و مردان که به لحاظ سنی همسان هستند، تصمیم‌گیری‌های بهتری داشته باشند.

نتایج همچنین نشان داد که میانگین تصمیم‌گیری زنان در وضعیت عدم همسانی درآمدی به نفع زنان، بیشتر از همسانی درآمدی و عدم همسانی به نفع مردان بوده است. همان‌گونه که قبلاً بحث شد عدم همسانی و داشتن درآمد بیشتر زنان باعث می‌شود که آن‌ها قدرت

اقتصادی بیشتری داشته باشند و این قدرت بزرگ‌تر اقتصادی به قدرت تصمیم‌گیری بیشتر کمک می‌کند. همچنین براساس یافته‌ها، میانگین تصمیم‌گیری زنان در وضعیت همسانی رتبه تولد، کمتر از عدم‌همسانی به نفع مردان و بیشتر از وضعیت عدم‌همسانی به نفع زنان بوده است که نشان می‌دهند، مردان فرزند اول قدرت تصمیم‌گیری بهتری دارند که ریشه در تصمیم‌های خانوادگی آن‌ها در گذشته دارد.

این مطالعه با هدف بررسی نقش همسان‌همسری در تصمیم‌های اقتصادی زنان در خانواده در شهر اسلام‌آباد غرب انجام شد. یافته‌ها نشان داد که همسان‌همسری عینی یعنی همسانی زن و شوهر در سن، تحصیلات، درآمد، اشتغال و ... بیشتر شده است و این موضوع باعث تغییرات در تصمیم‌های مهم خانواده از جمله تصمیم‌های اقتصادی شده است. لازم به ذکر است تصمیم‌های اقتصادی مذکور کاملاً مردانه فرض شده است. بنابراین در جامعه آماری میانگین تصمیم‌گیری اقتصادی زنان در خانواده بیشتر از حد متوسط شده است (۳/۰۷ از ۵). تغییرات یاده شده منجر به تغییر در خانواده و متعاقب آن در جامعه خواهد شد و این موضوع سبب کاهش نابرابری جنسیتی در جامعه می‌شود.

منابع

- اسدزاده منجیلی، سحر؛ لطفی زاده، فرشته (۱۴۰۰). تأثیر جایگاه زن و ساختار خانواده بر سبک‌های تصمیم‌گیری خرید خانواده، زن و جامعه، ۴۸(۱۲)، ۱۴-۱. <https://doi.org/10.30495/jzv.2022.22909.3036>
- خان محمدی، فاطمه؛ پرتوی، لطیف (۱۳۹۶). بررسی رضایت از زندگی زناشویی در میان زوجین دارای سبک‌های سنتی و مدرن و عوامل اجتماعی-فرهنگی مرتبط با آن در شهر میاندوآب، مطالعات جامعه‌شناسی، ۱۰(۳۴)، ۱۰۹-۱۲۶. <https://sanad.iau.ir/Journal/jss/Article/957856>
- زارع شاه‌آبادی، اکبر؛ ماندنی، رقیه (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر قدرت تصمیم‌گیری زنان در خانواده‌های شهر سپیدان، زن در توسعه و سیاست، ۱۱(۲)، ۲۷۵-۲۹۳. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2013.36094>
- زنجانی‌زاده اعزازی، هما؛ صنعتی، نادر؛ اسماعیلی یزدی، فریال (۱۳۹۱). سنجش میزان قدرت تصمیم‌گیری زنان در خانواده و عوامل مؤثر بر آن، مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۸(۲۶)، ۱-۱۱. https://www.jcsc.ir/article_18875.html
- ساروخانی، باقر؛ ناصری، سهیلا (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر ساخت قدرت در خانواده در شهر تهران، فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۱(۳۷)، ۲۲-۱. https://journals.iau.ir/article_533229.html
- عسکری ندوشن، سمیه؛ موسوی ندوشن، فاطمه سادات (۱۳۹۹). اشتغال زنان و قدرت تصمیم‌گیری در خانواده: مطالعه تطبیقی زنان شاغل و غیر شاغل در شهر یزد، مطالعات پلیس زن، ۳۲، ۱۱۱-۱۲۸. <https://www.magiran.com/paper/2179436>
- عسکری ندوشن، عباس و فاطمه ترابی، (۱۳۸۹) سطح، روند و الگوی همسان‌همسری تحصیلی در ایران، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۵(۹)، ۵۵-۲۹. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1706369>
- قادری، طاهره؛ مردانی، سمیه (۱۳۹۲). رابطه همسان‌همسری و مطلوبیت روابط زناشویی، برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۴(۱۵)، ۸۷-۱۲۹. <https://doi.org/10.22054/qjssd.2013.831>

- کافی، مجید؛ بهمنی، لیلا؛ دلاور، مریم سادات (۱۳۹۵). سرمایه فرهنگی زنان و ساختار توزیع قدرت در خانواده (مطالعه موردی: شهر شیراز، زن در توسعه و سیاست، ۱۴(۱)، ۱۰۵-۱۲۳. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2016.58664>
- میرحسینی، زهرا؛ ابراهیمی، مرضیه؛ پاکدل، پریسا (۱۴۰۰). بررسی عوامل مؤثر بر قدرت زنان در خانواده، خانواده پژوهی، ۱۷(۴)، ۵۳۹-۵۲۳. <https://doi.org/10.52547/JFR.17.4.523>
- نایی، هوشنگ؛ گلشنی، میمنت (۱۳۹۲). تأثیر منابع در دسترس زنان بر قدرت تصمیم‌گیری در خانواده (مطالعه تجربی شهر بابل، زن در توسعه و سیاست، ۱۱(۱)، ۱۳۵-۱۵۲. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2013.35485>
- Abate, N. (2019). Rural Women Participation in Decision-Making Power and Natural Resource Management in Ethiopia: A Case of Delanta District, South Wello Zone. *EC Agriculture*, 5, 448-460.
- Asadzadeh-Manjili, S., & Lotfizadeh, F. (2022). Effect of Womens Role and Family Structure on CDMS. *Quarterly Journal of Women and Society*, 12(48), 1-14. [In Persian]. <https://doi.org/10.30495/jzvj.2022.22909.3036>
- Askari-Nodoushan, A., & Torabi, F. (2010). Level, Trend and Pattern of Educational Homogamy in Iran. *Journal of Population Association of Iran*, 5(9), 29-55. [In Persian]. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1706369>
- Askari-Nodoushan, S., & Mousavi, F.S. (2020). Women's employment and decision-making power in the family: A comparative study of employed and non-employed women in Yazd, *Police Women*, 14(32), 111-128. [In Persian], <https://www.magiran.com/paper/2179436>
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364. <https://doi.org/10.1037//0033-295x.88.4.354>
- Blood, R. O., & Wolfe, D. M. (1960). *Husbands and Wives: The Dynamics of Married Living*. Free Press Glencoe.
- Boserup, E., Tan, S. F., & Toulmin, C. (2013). *Woman's role in economic development*: Routledge. https://monoskop.org/images/e/e0/Pierre_Bourdieu_Distinction_A_Social_Critique_of_the_Judgment_of_Taste_1984.pdf
- Bourdieu, P. (2014). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Routledge. https://monoskop.org/images/e/e0/Pierre_Bourdieu_Distinction_A_Social_Critique_of_the_Judgment_of_Taste_1984.pdf
- Foroutan, Y. (2019). Cultural Analysis of Half-Century Demographic Swings of Iran: The Place of Popular Culture. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 6(1), 77-89. <https://doi.org/10.29333/ejecs/184>

- Ghaderi, T., Mardani, S. (2013). The Relationship between Homogamy and Marital Satisfaction. *Social Development & Welfare Planning*, 4(15), 87-129. [In Persian]. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2013.831>
- Haller, C. S., & Courvoisier, D. S. (2010). Personality and thinking style in different creative domains. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 4(3), 149-160. <https://doi.org/10.1037/a0017084>
- Kafi, M., Bahmani, L., & Delavar, M.S. (2016). Cultural Capital of Women and the Structure of Power Distribution in Family (Case study: Shiraz city). *Women in Development & Politics*, 14(1), 105-123. [In Persian]. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2016.58664>
- KhanMohammadi, F., & Partovi, L. (2017). The Comparison of Marital Satisfaction among Couples with Traditional and Modern Life Styles and Social Factors Related to It in Miandouab. *Sociological Studies*, 10(34), 109-126. [In Persian] <https://sanad.iau.ir/en/Journal/jss/Article/957856>
- Khoudja, Y., & Platt, L. (2018). Labour market entries and exits of women from different origin countries in the UK. *Social Science Research*, 69, 1-18. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2017.10.003>
- Lerner, Danial (1964). *The Passing of Traditional Society*, New York, Macmilian Press. <https://ia801400.us.archive.org/34/items/in.ernet.dli.2015.118860/2015.118860.The-Passing-Of-Traditional-Society.pdf>
- Mirhosseini, Z., Ebrahimi, M., & Pakdel, P. (2022). Investigating the Factors Affecting Women's Power Within the Family. *Journal of Family Research*, 17(4), 523-539. [In Persian] <https://doi.org/10.52547/JFR.17.4.523>
- Mottiar, Z., & Quinn, D. (2004). Couple dynamics in household tourism decision making: Women as the gatekeepers? *Journal of Vacation Marketing*, 10(2), 149-160. <https://doi.org/10.1177/135676670401000205>
- Nayebi, H., & Golshani, M. (2013). The Effect of Resources Available to Women on Decision-Making Power in the Family (Case Study: Babol). *Woman in Development & Politics*, 11(1), 135-152. [In Persian] <https://doi.org/10.22059/jwdp.2013.35485>
- Ofole, N. (2015). Determinant of Marital Satisfaction among Young Couples in Lagos State. Nigeria. the Counsellor, 34. <https://www.academia.edu/15532283>
- Opoku, M. P., Anyango, B., & Alupo, B. A. (2018). Women in politics in Kenya: an analysis of participation and barriers. *Multidisciplinary Journal of Gender Studies*, 7(1), 1506-1530. <https://doi.org/10.17583/generos.2018.3179>

- Rangel, A., Camerer, C., & Montague, P. R. (2008). A framework for studying the neurobiology of value-based decision making. *Nature Reviews, Neuroscience*, 9(7), 545-556. <https://doi.org/10.1038/nrn2357>
- Sarookhani, B., & Naseri, S. (2017). Factors Influencing on Family Power Structure in Tehran City, *Journal of Social Sciences*, 11(37), 1-22. [In Persian] https://journals.iau.ir/article_533229.html
- Shetty, S., & Hans, V. B. (2019). Women entrepreneurs in India: Approaches to education and empowerment. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3346540>
- Skeggs, B. (2004). Exchange, value and affect: Bourdieu and 'the self.' *The Sociological Review*, 52(2_suppl), 75-95. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954x.2005.00525.x>
- Williams, L. B. (2019). *Development, Demography, and Family Decision-Making: The Status of Women in Rural Java*, Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429045547>
- Zanjanizadeh Eazazi, H., Sanaati, N., & Esmaeili, F. (2012). The Evaluation of the Women Decision-Making Power in Family and the Effective Factor, *Cultural Studies and Communications*, 8(26), 1-11. [In Persian] https://www.jcsc.ir/article_18875.html
- Zare-Shahabadi, A., & Mandani, R. (2013). Factors Influencing the Decision-Making Power of Women in the Family Sepidan. *Women in Development & Politics*, 11(2), 275-293. [In Persian] <https://doi.org/10.22059/jwdp.2013.36094>